

INTEL·LECTUALS?

En un dels paràgrafs del discurs que Prudenci Bertrana va llegir diumenge en ocasió de l'homenatge que li van dedicar els seus admiradors, diu l'il·lustre novel·lista: «Jo em guardaré, com d'escaldar-me, de demanar un lloc entre els intel·lectuals. Hauria de saber massa coses, de sostenir massa discussions, d'adular i de suportar que m'adulessin.»

No dubtem a creure que hi ha una error de transcripció. Allà on diu intel·lectuals havia de dir «intel·lectuals» (entre cometes) o *intel·lectuals* (en cursiva). El copista o el linotipista, oblidosos o enfeinats, no van distingir el matís essencial que separa l'intel·lectual genèric de l'estol d'escriptors àvids de popularitat o de riquesa que perden la independència espiritual per un aplaudiment de la multitud escaldada o per la servitud al «senyor», o al diner. És cert que, per una corrupció del seu significat, a molts d'escriptors que no són més que servidors o serfs de l'opinió o del diner (empresa industrial o empresa editorial, «diari, revista, llibres») els anomenen intel·lectuals. Llur tasca precisa, però, és d'estendre als peus de les potències adverses de l'esperit, la intel·ligència i l'enteniment com una catifa, per a envilir-los. Aquesta certesa, però, no és prou per a justificar l'accepció popular del mot «intel·lectual». Al contrari: ens sotmet al deure de reivindicar-ne l'accepció original, única vàlida per a aquells qui quan escriuen s'esforcen per donar als mots llur justa valor o, com deia darrerament Rauh, escriuen —tant ha davallat la funció de la intel·ligència en el temps d'ara!— «per retornar als mots llur significat original».

Hi ha una incompatibilitat radical entre la intel·ligència i l'adulació, entre l'intel·lectual (que no coneix d'altra servitud que la de la intel·ligència) i l'adulador. Intel·lectual no vol pas dir «home de lletres», o «literat», o «escriptor», o «publicista». L'intel·lectual és l'home lliure (lliure en funció de l'esperit) que posa la seva ambició, que subordina la seva activitat mental, que condiciona les seves comoditats materials a la coneixença del ver. L'intel·lectual és l'ambiciós, d'una ambició total, de coneixença. (No ens interessa ara de distingir si a aquesta intel·ligència hi arriba o s'esforça per arribar-hi, per la raó com Spinoza o pel cor com Pascal, per la dialèctica com Hegel o per l'amor com Lull.) Els uns i els altres són, al nostre entendre, intel·lectuals. Llur vida crema per «la intel·ligència de la mateixa vida», per la descoberta de la veritat. Llur única ambició és «comprendre». Llur talent no és cotitzable. Amb pa i aigua viuen, si cal, aquells als quals ha estat negada l'opulència en les més incòmodes contrades. Llur llibertat és efectiva. No són indigents, ans bé «alliberats de fretura». La insolent indolència de Diògenes, la divina follia de Lull, la caritat de sant Francesc no sotraguegen aquests «intel·lectuals» fàcils a l'afalac i a les

recompenses immediates.

Tot escriptor que cedeix a les ofertes especulatives dels financers o a les moixaines del poderós, lloga el seu talent perquè aquells el depreciïn. Tot enfaristolant-se, s'enganya. En jugar-se la llibertat que fecunda, es juga la funció d'intel·lectual, d'amorós de la Veritat. No hi ha intel·ligència sense independència, no hi ha intel·lectual sense dependència del ver. Per ell es juga el sou i el bou, diguin el que vulguin els filosofastres.

Fa anys que corre la veu que l'escriptor ha perdut la seva reputació; que el dramaturg, el novel·lista, el periodista són difamats per llur condició mateixa d'escriptors. És que només són escriptors. Com el fuster, el paleta, el manyà, el xofer o l'advocat, lloguen llur habilitat professional a benefici del qui paga (editor?, polític?, Partit? Sindicat?). Tant se val. A benefici de l'opinió (burguesa?, socialista?, femenina?, proletària?). Què hi fa! Quan endeguen el flam de llur esperit per escalfar els peus d'altri, quan la veritat és per a ells la vanitat, la influència o el diner, han arriscat ja, amb perill de mort, la pròpia llibertat, han deixat d'ésser intel·lectuals.

L'intel·lectual no ha adulat mai: Sòcrates, Spinoza, Pascal. I entre aquests tres intel·lectuals tipus, una augusta llista de savis que han begut, cadascun a la seva manera, la cicuta abans d'ésser infidels a llur causa que és la de la intel·ligència, la de la recerca de la veritat. (Entre ells, els poetes, míseros o arrauxats, però fidels.)

Quan En Bertrana es va referir diumenge als intel·lectuals emprava aquest mot com a sinònim d'escriptor que ha cedit la seva llibertat. Els texts transcriuen, encara, el to de veu. En llegir-los hem evocat la figura d'aquells qui s'anomenen ells mateixos «intel·lectuals», quan llur funció estricta és d'entelar-se el monocle per les sales de lenocini o d'envilir la barba tot desempolsant-s'hi el calçat de l'autòcrata.

Crec que per a ésser intel·lectual cal una suma de vots restrictius, prèvia.

(10-III-1932)